

IZEN-SINTAGMA

1. Alderdi fonologiko eta ortografikoa
 - Euskal fonema bereziak: TZ, TX, TS, Z, S, X, IL >(LL), IN >(Ñ), -K
 - Doinua: euskal azentua eta intonazioa
 - Ortografia:
 - Z, S eta X bereizi;
 - TZ, TS eta TX bereizi;
2. izenak, deklinabidea eta galdetzaileak
 - Izenak: propioak eta arruntak bereizi (Uhartan / uhartean...);
 - bizigabeak eta bizidunak bereizi (*kalera / emakumearengana...*)
 - deklinabide singularra eta plurala, mugagabea izen propioekin bakarrik.
 - Absolutua NOR (zer, nor, zein, bost etxe, *gizona, haurrak...*)
 - Ergatiboa, NORK (zeinek, *gizonak, haurrek...*)
 - Datiboa, NORI (zeini, *gizonari, hurrei...*)
 - Inesiboa, NON,NOIZ (*etxean, igandean...*)
 - Adlatiboa, NORA, NORENGANA (*etxera, gizonarengana, ...*)
 - Ablatiboa, NONDIK,NOIZTIK (*lanetik,gaurtik aurrera...*)
 - Genitibo leku-denborazkoa, NONGO (*Iruñeko,kaleko...*)
 - Adlatibo norabidezkoa: NORANTZ, (*etxerantz, ...*)
 - Adlatibo bukatuzkoa , NORAINO, NOIZ ARTE (*kaleraino, bihar arte...*)
 - Genitibo edutezkoa, NOREN (*norena, gizonaren lana, haurrena...*)
 - Soziatiboak, NOREKIN (*gizonarekin, haurrekin...*)
 - Destinatiboa, NORENTZAT, NORENDAKO (*gizonarentzat / gizonarendako, haurrentzat / haurrendako...*)
 - Zertan, nola eta nolakoak(k) bereizi (nola dago? Nolakoak dira? Zertan ari da? *Beti alaiA da, gaur ez dago alai_*)
 - Instrumentala, ZERTAZ (zerez, gorriz ...)
 - Partitiboa, -RIK (*etxerik, gizonik, haurrik...*)
 - Motibatiboa, , ZERGATIK (horregatik, *hargatik...*)
 - zeri buruz, (mendiari buruz, ...)
 - zertarako (ikasteko...),
 - zertara (filma ikustera...),
 - Zenbat, zenbatek, (zenbatek esan dute...? Zenbat ordutan?...)
 - birdeklinabidea:
 - ZEREZKO (*horri buruzko informazioa, artilezko jertsea...*)
3. Izenordainak
 - Pertsona-izenordain arruntak: *ni, nik, zuri, zure, zurekin, niregana, gure...*
 - Izenordain zehaztugabeak:
 - *inor ez, ezer ez, inon ez, inora ez, inondik ez, inorekin ez, inori ez, inorentzat ez, inorengana ez, inolako...*
 - *zerbait, norbait, nonbait, zerbaitek, norbaitek, zerbaiti, norbaiti...*
4. Determinatzaileak: erakusleak eta zenbatzaileak
 - Erakusleak: *hau, hori, bera , hura... hauek, horiek, haiek, honetan, horretan, hartan... hauetan, horietan, haietan, honek, horrek, hark... hauek, horiek, haiek, honetara, horretara..., honekin, horrekin..., honelako, horrelako..., honetako, horretako..., honi..., hauei..., honentzat..., hauentzat...,*
 - Zenbakiak: (0-100; 0-1.000-...)
 - Ordinalak: (*lehena, bigarrena, hogeigarrena...*)
 - Esapide zenbait: *aita eta biok, hoge bat, hoge inguru, baten bat*
 - Zenbatzaile zehaztugabeak: *batzuk, asko, gutxi, nahikoa, asko, pixka bat*
 - Zenbatzaile eta neurriak: *bi urteko umea, litro bat esne, baso bat ur eta ur baso bat, orduak, (zer ordutan, ,zer ordutatik zer ordutara...)* data (hilabeteak, urtarok), telefono zenbakiak

5. Adjektiboak eta adberbioak
 - Leku aditzondoak: **hemen, hor, han, hona, horra, hara, hemendik, hortik, handik, hemengo, kanpoan, barruan, kanpora, barrura, urrun, hurbil**
 - Modu aditzondoak: **honela, horrela, gaizki, ondo, ongi, poliki, bakarrik, poliki-poliki, korrika**
 - Denbora aditzondoak: **gaur, atzo, bihar, etzi, orain, gero, lehen, lehenago, berandu, laster, goiz**
 - Aditzaren graduatzaileak: **batere,**
 - Iritzi adberbioak: **noski,**

6. Postposizioak:
 - NOR edo partitiboa eskatzen dutenak **Gabe, -rik gabe (dirurik gabe)**
 - NOREN eskatzen dutenak, *artean, aurka, aurrean/atzean, aurrera, barruan / kanpoan, erdian, ezkerrean/eskuinean, gainean/azpian, inguruan, ondoan,*

7. Hitz sortaileak
 - Atzizkiak:
 - -ari (kirolari...)
 - -gailu (garbigailu...),
 - -garren (zortzigarren...),
 - -garri (interesgarri...),
 - -gile (etxegile...),
 - -ka (korrika...),
 - -keria (pellokeria...),
 - -le (idazle...),
 - -tar (uhartetar...),
 - -tasun (batasuna...),
 - -tegi (barnetegi...),
 - -ti (kakati...),
 - -tzaile (zulatzaile...),
 - Hitz elkartuak:
 - -zain, (kutxazain...)

ADITZA

1. Aditzaren ezaugarriak
 - Aditz trinkoak eta aditz perifrastikoak bereizi (*dator, etorri da...*)
 - Aditz iragangaitzak eta iragankorrak: nor eta nor-nork aditzak bereizi (*sartu da, sartu du...*)
2. Indikatiboko orainaldia
 - NOR: izan (naiz, da...) eta trinkoak: egon, joan, ibili, etorri (*dago, doa, dabil, dator, ...*)
 - NOR-NORK **ukan (du, ditu...)**
 - NOR-NORI: (**zait, zaizkit...**)
 - ZER-NORI- NORK: (*diot, didazu...*)
3. Indikatiboko lehenaldia
 - NOR: Izan, (nintzen, zen) eta trinkoak Egon:, (zegoen, nengoen...)
 - NOR-NORK: ukan: (nuen, zuen...)
4. Baldintzazko adizkiak
5. Agintera
 - Partizipio burutua: (*Etorri! Segi!...*)
 - NOR: izan (*zaitez, zaitetze*) eta trinkoak: joan (*zoaz zoazte, zatoz, goazen, zatozte ...*)
 - NOR-NORK: ukan (*ezazu, itzazu...*),
 - NOR-NORI-NORK: trinkoak (**emadazu, emαιοzu...**)
6. Ahalezko adizkiak
 - NOR izan orain: naiteke, daiteke,
 - NOR-NORK izan orain: dezaket, dezake,
7. Subjuntiboa
8. Aditz-lokuzioak
 - Ari izan, bizi izan, nahi izan, balio izan, behar izan, ahal izan, ezin izan **Egin nahi, egin behar, joan behar, joan nahi, erosi nahi, erosi behar...**
 - Aditz lokuzioen aspektua: (*nahi izan, nahi izaten, nahi, nahi izango / nahiko*)
9. Aspektua
 - Orain burutua: (joan naiz)
 - Orain ez burutua: (joaten naiz)
 - Gertakizuna: (joango naiz)
 - Orainaldiko puntukaria eta trinkoak: (ikasten ari naiz, dago, nago...)
10. Aditz-izena
 - -tzea, - (**komenigarria da korrika egitea, kaltegarria da asko jatea**)
 - -tzen **jakin, hasi eta ikasi** aditzekin: (hasi naiz idazten, badakizu kantatzen, ikasiko dugu josten...)
11. Bestelako aditzak:

SINTAXIA

1. Joskera

- Perpaus bakunaren ordena:
 - Baiezkoak (Koldo gaur goizean etorri da / gaur goizean Koldo etorri da),
 - Ezezkoak (gaur goizean ez da Koldo etorri / Koldo ez da gaur goizean etorri),
 - Galdezkoak (nor etorri da?, Koldo etorri al da?).
 - Galdegaia aditzaren baietza edo ezetza denean (etorri da ala ez? Bai, etorri da. **Badator** tren...),

2. Perpaus elkartua eta juntagailuak

- Emendiozkoak:
 - Eta, eta ere (Koldo etorri da eta Miren joan da, , Koldo etorri da eta Miren ere bai ...)
- Hautakariak:
 - Edo (bi edo hiru liburu ekarri ditu, zinera joan edo etxean geratu; zer nahiago duzu?...)
 - Ala (zinera joan ala etxean geratu; zer nahiago duzu?)
- Aurkaritzakoak:
 - baina, (euria ari du, baina ez naiz bustiko)

3. Lokailuak

- Emendiozkoak:
 - ere, gainera, (herriko plaza handia da. Ederra ere. / Ederra, gainera.)
- Hautakariak:
 - bestela, (Zoaz zu, bestela ez dute bukatuko;)
- Aurkaritzakoak:
 - hala ere (polita da, hala ere, ez zait gustatzen...)
- Ondoriozkoak:
 - Beraz (orain, beraz, behar dugu jakin), bada (ba) (Nor etorri da, ba?), orduan (zer ari zara, orduan, marmarreen?)

4. Menderakuntza

- Adierazpen perpausak (konpletiboak):
 - -(e)la, (pozik dagoela esan du)
- Galde perpausak (zehir galdera)
 - -(e)n, (ez dakit zer ordu den)
- Subjuntiboko perpausak (desideratiboak):
 - iritzia -eN; (komeni da denok erne egotea)
 - agindua edo debekua, -tzeko (joateko esan diot)
- Harridura perpausak: ohikoenak eta sistematikoki landu gabe
 - bai... -(e)la!, (bai ederrak direla!)
 - zein... -(e)n!, (zein itsusia den!)
 - a zer-nolako... -(e)n! (a zer nolako tripa duen!).
- Perpaus erlatiboak:
 - erlatibo erreferente gabe deklinatua: (kalea garbitzen duenA),
- Konparaziozkoak:
 - Berdintasuna:
 - bezala (zuk bezala egin dut,)
 - Desberdintasuna:
 - -ago (nahiago dut...)
 - Baina gehiago / gutxiago(Nik gehiago, zuk baino gehiago)
 - -rik ...-enak, (mendirik altuena)
 - gehien / gutxien, (gehien gustatzen zaidana; hori gutxiena da)
- Baldintza perpausak:
 - ba, baldin ba, (igandean bada, joango naiz)
- Denborazkoak.
 - Aldiberekotasuna:
 - -nean, (etorri naizenean hemen zegoen)
 - Aurrekotasuna:
 - baino lehen, (patatak egosi baino lehen garbitu egin behar dira)
 - aurretik, aitzin (patatak egosi aurretik...)

- ondokotasuna:
 - ondoren, eta gero, (patatak egosi ondoren, utzi hozten)
- iraupena adieraztekoak:
 - arte, (txirrina jo arte)
 - bitartean (lo egin bitartean ez dut kantatuko)
- Helburuzkoak:
 - -t(z)era, (bazkaltzera joango naiz)
 - -t(z)eko, (hori lortzeko gogor entrenatu behar duzu)
- Kausazkoak:
 - horregatik, (horregatik esan dizut)
 - -(e)lako, (maite zaitudalako...)
 - -eta, (hartu bat edo, guretzat dira-eta.)